

REGIONAL HANDLINGSPLAN 2018-2022

För en bättre och mer jämlik och jämställd folkhälsa

Långsiktiga
förändringar
tar tid. Därför
måste arbetet
börja nu.

Förord

Den regionala handlingsplanen tar avstamp i Norrbottens folkhälsost strategi som antogs av Region Norrbotten, Norrbottens Kommuner samt Länsstyrelsen i Norrbotten första kvartalet 2018.

Nycklarna till en förbättrad folkhälsa ligger hos många olika aktörer och bara tillsammans kan vi skapa välfärdssystem som rustar människor att möta svårigheter och göra mer hälsosamma val för sig själv och eventuella barn. Norrbottens folkhälsost strategi med handlingsplan är viktiga steg i att samordna regionala nivåns insatser och kanalisera dem mot de områden som strategin pekar ut har störst betydelse för hälsan. Med den regionala nivån avses de aktörer som tidigare ingick i Norrbottens folkhälsopolitiska råd, (NFR), det vill säga Region Norrbotten, Norrbottens Kommuner samt Länsstyrelsen i Norrbotten. Varje aktör åtar sig att utifrån sina uppdrag och ansvarsområden bidra till att handlingsplanen verkställs.

Som politiker eller tjänsteperson i offentlig sektor har vi möjlighet att påverka befolkningens hälsa genom förflyttning av fokus och resurser, från att hantera konsekvenserna av ohälsa till att satsa på förebyggande och främjade insatser. Det regionala stöd som erbjuds ska stärka utvecklingen av de norrbottniska välfärdssystemen att främja hälsa och

minska skillnader i livsvillkor och hälsa mellan olika befolkningsgrupper – i större utsträckning än tidigare. Det är på detta sätt Norrbotten når det övergripande folkhälsomålet om en förbättrad och mer jämlik och jämställd folkhälsa i Norrbotten 2026.

*Agneta Granström, (MP) Regionråd,
Region Norrbotten och ordförande i
Norrbottens folkhälsopolitiska råd.*

*Britta Flinkfeldt (S), Styrelseordförande
Norrbottens Kommuner.*

*Björn O. Nilsson, landshövding,
Länsstyrelsen i Norrbottens län.*

 REGION
NORRBOTTEN

Länsstyrelsen
Norrbotten

 NORRBOTTENS
KOMMUNER

Så ska Norrbotten nå en förbättrad och mer jämlik och jämställd folkhälsa

Dokumentet beskriver de insatser som de tre regionala aktörerna, Region Norrbotten och Norrbottens Kommuner, Länsstyrelsen i Norrbotten kommer att bidra med för att främja hälsa på lokal och regional nivå.

Insatserna är framtagna utifrån de områden som Norrbottens folkhälsost strategi pekar ut som särskilt betydelsefulla för befolkningens hälsa. De visar den samlade behovsbilden på länsnivå och belyser var förstärkta regionala insatser kommer att ha störst genomslagskraft.

Genom att skapa en positiv utveckling inom de utpekade områdena nås det övergripande målet om en förbättrad och mer jämlik och jämställd folkhälsa.

Eftersom Norrbotten har 14 kommuner och därmed 14 olika behovsbilder kommer folkhälsoarbetet

att skilja sig åt. Kommunerna tar själva ansvar för de lokala behoven i de lokala styrdokumenterna.

Dokumentet visar vilka olika roller de tre aktörerna har i det regionala folkhälsoarbetet. Ett mer systematiskt arbete inom de fyra områdena kommer att bidra till en förbättrad fysisk, psykisk och social folkhälsa i Norrbotten.

I LINJE MED AGENDA 2030

Norrbottens folkhälsost strategi ligger i linje med Agenda 2030. Strategin styr främst mot de globala målen som omfattar Hälsa och välbefinnande (3), God utbildning för alla (4), Jämställdhet (5), Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (8), Hållbara städer och samhällen (11), Minskad ojämlikhet (10) och Fredliga och inkluderande samhällen (16).

Övergripande mål

Norrbottningarna ska uppnå en förbättrad och mer jämlik och jämställd hälsa.

Observera att målen handlar om länets gemensamma folkhälsa. Inte om enskilda kommuners folkhälsa.

Delmål 1

Utbildningsnivån och det livslånga lärandet ska öka och bli mer jämlikt och jämställt.

Delmål 2

Levnadsvanor som påverkar hälsan positivt ska öka i omfattning och bli mer jämlika och jämställda.

Delmål 3

Normer och värderingar som främjar den jämlika och jämställda hälsan ska stärkas.

Delmål 4

Kommuner och regionala företrädare arbetar systematiskt med folkhälsa.

Förväntad medellivslängd

Män i Norrbotten	78,7 år
Män i riket	80,2 år
Kvinnor i Norrbotten	83,3 år
Kvinnor i riket	83,9 år

Att vi mår olika bra och lever olika länge beror till stor del på levnadsvanor. Vi vet också att levnadsvanorna hör ihop med utbildningsnivån och att hälsan ofta är sämst hos de som har sämst ekonomi och livsvilkor.

Faktorer som spelar in

- Födelseort
- Bostadsort
- Utbildningsnivå
- Arbete
- Inkomst
- Kön

Många goda insatser görs idag men för att verkligen göra skillnad krävs samverkan och gemensamt ansvarstagande mellan offentliga, idéburna och privata sektorn. Det behövs också samverkan mellan olika förvaltningar och sjukvårdsområden. Dessutom mellan tjänstepersoner, politiker och enskilda individer. Det är först då vi kan se resultat.

Aktörernas uppdrag och specifika roller i det regionala folkhälsoarbetet

NORRBOTTENS KOMMUNER	REGION NORRBOTTEN	LÄNSSTYRELSEN
<ul style="list-style-type: none"> Företräder och stödjer kommunerna i de regionala processerna exempelvis inom regional tillväxt, social hållbarhet, kompetensförsörjning, utbildning, hälsa samt digitalisering. Organiserar, stödjer, driver och utvecklar arenor och nätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling. Stödjer kommunerna med process- och analysstöd. Samordnar, stödjer och driver forsknings-, utvecklings- och innovationsarbete i samverkan med kommunerna. Tillhandahåller en länsplattform för utbildningar i främjande och förhållningssätt. Företräder folkhälsa i politiska forum. 	<ul style="list-style-type: none"> Har sakkunniga inom exempelvis hälso- och sjukvård, statistik/analys, IT/Medicinsk teknik (MT), folkhälsovetenskap, HR, levnadsvanor och psykisk hälsa, regional tillväxt, kompetensförsörjning, kultur, samhällsplanering, förbättring och förnyelse. Driver en hållbar regional utveckling med ansvar för Regional utvecklingsstrategi. Har ett kunskapscentrum, Folkhälsocentrum (FHC) med fokus på folkhälsa och folkhälsoarbete. Undersöker, analyserar och kommunicerar hälsoutvecklingen. Har kommunikationsplattformen för det gemensamma folkhälsoarbetet. Har strategiska samråd med tillgänglighetsråd, pensionärsråd ungdomsråd, nationella minoriteterna och ursprungsbefolkning. Driver utv. mot en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård samt tandvård. Företräder folkhälsa i politiska forum. 	<ul style="list-style-type: none"> Har sakkunniga inom social hållbarhet såsom jämställdhet, integration, våld i nära relation, prostitution och människohandel, alkohol, narkotika, dopning, tobak och spelmissbruk (ANDTS), brottsförebyggande och föräldraskapsstöd. Utför tillsyn av kommunernas verksamhet enligt tobakslagen, alkohollagen samt lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Stöttar och utbildar kommuner och erbjuder processtöd. Har statsbidrag för ex. integrationsarbete, arbetet med våld i nära, hedersrelaterat våld och förtryck. Regionalt ansvar för Agenda 2030. Har nätverk med statliga myndigheter. Sakkunskap inom miljöområde.

GEMENSAMT FÖR ALLA REGIONALA AKTÖRER

- Deltar i en verkställande arbetsgrupp för det regionala folkhälsoarbetet. Arbetsgruppen ansvarar för att förslagen är förankrade i respektive organisation och bereder ärenden för beslut.
- Målgruppen är länets cirka 250 000 invånare.
- Tillhandahåller kunskap, utbildningar och konferenser inom respektive ansvarsområde.
- Ingår i regionala och nationella nätverk.
- Omvärldsbevakar och sprider information och kunskap.
- Samordnar och driver nätverk inom strategiska områden och för att stötta olika professioner och verksamheter.
- Samverkar med och stöttar civila samhället.

REGIONALA INSATSER

De regionala insatserna som omfattar perioden 2018-2022 ska uppfylla följande:

- Verka för att nå en jämställd och jämlik hälsa.
- Utformas på ett sådant sätt att det är upp till de självstyrande kommunerna att prioritera insatser/åtgärder/aktiviteter och grad av engagemang i folkhälsoarbetet.
- Bidra till ett mer systematiskt folkhälsoarbete i alla kommuner men vara utformat så att det särskilt kan nyttjas av kommuner med hög ohälsa och begränsade resurser att arbeta hälsofrämjande.
- Vara uppföljningsbara både på tjänstemannanivå och på politisk nivå 2022 samt 2026.
- Rikta sig till statliga, regionala och lokala organisationer inom offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle.
- Stärka en samhällsstruktur i länet som kan erbjuda jämlik välfärd. Detta genom att arbeta för ett inkluderande synsätt i alla kärnverksamheter, samt genom att stärka förmågan att erbjuda kunskapsbaserade, hälsofrämjande eller förebyggande metoder/förhållningssätt.

KVALITETSSÄKRING

Effekterna av de regionala insatserna kommer att följas upp enligt följande:

- Hur påverkar insatsen kvinnor respektive män.
- Hur påverkar insatsen barn/unga respektive äldre.
- Hur utmanar insatsen utbredda stereotypa föreställningar, normer och värderingar.
- Hur utgår insatsen från kunskap om samtliga diskrimineringsgrunder och socioekonomiska faktorer för att uppnå jämlik och jämställd hälsa.

DELMÅL 1

Utbildningsnivån och det livslånga lärandet ska öka och bli mer jämlikt och jämställt.

Hälsa, lärande, utbildning och tillgång till arbete påverkar i hög grad människors livskvalitet. För att nå en god livssituation är det viktigt att det regionala stödet bidrar till att de insatser som ges säkerställer en mer jämlik och jämställd utbildning.

De regionala insatserna kommer att bidra till följande:

- Att eleverna klarar grundskolan med godkända betyg.
- Att ungdomarna fullgör gymnasieutbildning.
- Att fler ungdomar, 17-24 år, återvänder till studier eller kommer i arbete.
- Att tillgängliggöra utbildning för vuxna som möter länets kompetensförsörjningsbehov och som bidrar till en jämlik utbildningsnivå och individens utveckling.

DELMÅL 2

Levnadsvanor som påverkar hälsan positivt ska öka i omfattning och blir mer jämlika och jämställda.

För att förbättra befolkningens hälsa krävs insatser inom en mängd olika samhällsområden och på olika arenor¹. För att säkerställa att åtgärderna blir sektors- och åtgärdsövergripande har de föreslagna insatserna fördelats på sex olika arenor och i åldersgrupperna; barn/unga, vuxna och äldre.

ARENOR

- Boende och närområde
- Fritid och kultur
- Skola och utbildning
- Arbete och försörjning
- Omsorg samt hälso- och sjukvård
- Arenaövergripande insatser

De regionala insatserna ska bidra till förbättringar på de olika arenorna.

BOENDE OCH NÄROMRÅDE

- Förbättrade förutsättningar för hälsofrämjande samhällsplanering på lokal och regional nivå.
- Förbättra förutsättningarna för ett ökat socialt deltagande bland äldre.
- Stöd till insatser för minskat riskbruk av alkohol.
- Uppbyggnad av volontärverksamhet för stöd och information till en bättre hälsa.

FRITID OCH KULTUR

- Fler alkohol- och tobaksfria insatser och sammanhang.
- Ökad fysisk aktivitet och mer hälsosamma matvanor.
- Likvärdiga möjligheter till fritidsaktiviteter och friluftsliv.

SKOLA OCH UTBILDNING

- Stöd till hälsofrämjande skolutveckling.
- Öka kunskaperna om levnadsvanor bland vårdstuderande på universitet samt andra vuxenutbildningar.
- Alkohol- och tobakspreventiva insatser.
- Erbjuder lättillgänglig hälsoinformation.

ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

- Förebyggande insatser i samverkan med arbetsmarknadens parter.
- Öka kunskaperna om hälsofrämjande och förebyggande arbete hos arbetsmarknadens parter.
- Hälsofrämjande och förebyggande insatser för anställda.

OMSORG SAMT HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

- Stödjande system för hälsofrämjande insatser, förebyggande vård och behandling.
- Förstärkt tidigt stöd till sårbara grupper/riskgrupper.
- Förstärkning av befolkningsinriktade insatser för att främja hälsa.
- Digitala lösningar som främjar hälsan.
- Resurs och kompetensförstärkning för att främja hälsosamma matvanor.

ARENAÖVERGRIPANDE FÖRSLAG

- Hälsosam mat serveras inom offentliga verksamheter.
- Förstärkt tidigt stöd till sårbara grupper.
- Omställning till mer hälsofrämjande system av vård, skola och omsorg.
- Befolkningens levnadsvanor förbättras genom medskapande processer i dialog med berörda befolkningsgrupper.

OMSORG SAMT HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

- Stödjande system för hälsofrämjande insatser, förebyggande vård och behandling.
- Förstärkt tidigt stöd till sårbara grupper/ riskgrupper.
- Förstärkning av befolkningsinriktade insatser för att främja hälsa.
- Digitala lösningar som främjar hälsan.
- Resurs och kompetensförstärkning för att främja hälsosamma matvanor.

ARENAÖVERGRIPANDE FÖRSLAG

- Hälsosam mat serveras inom offentliga verksamheter.
- Förstärkt tidigt stöd till sårbara grupper.
- Omställning till mer hälsofrämjande system av vård, skola och omsorg.
- Befolkningens levnadsvanor förbättras genom medskapande processer i dialog med berörda befolkningsgrupper.

DELMÅL 3

Normer och värderingar som främjar en bättre och mer jämlik och jämställd folkhälsa.

De tre regionala aktörerna Region Norrbotten, Norrbottens Kommuner och Länsstyrelsen i Norrbotten ska med ett samordnat regionalt stöd bidra till att insatserna utgår från det allmännas ansvar att säkerställa att grundläggande rättigheter tillgodoses och att ingen diskrimineras. Samtliga insatser som genomförs bör ha ett normreflekterande förhållningssätt, vilket innebär att normer och värderingar synliggörs, utmanas och ifrågasätts med fokus på jämställdhet och jämlikhet.

De regionala insatserna kommer att inriktas på följande:

- Att sprida kunskap om demokratiska värderingar.
- Stöd för att aktivt förebygga diskriminering ur ett intersektionellt perspektiv.²
- Kompetensstöd som underlättar genomförandet av normreflekterande analyser.
- Att stöd som ges skapar ökad delaktighet med målgrupperna.
- Stöd i att synliggöra att könsnormer alltid behöver granskas, utmanas och ifrågasätts.
- Insatser som bidrar till mer jämlik välfärdsservice – gör jämlikt gör skillnad.
- Insatser som bidrar till mer jämställda villkor och förutsättningar i Norrbotten.

DELMÅL 4

Alla kommuner och regionala företrädare arbetar systematiskt med folkhälsa.

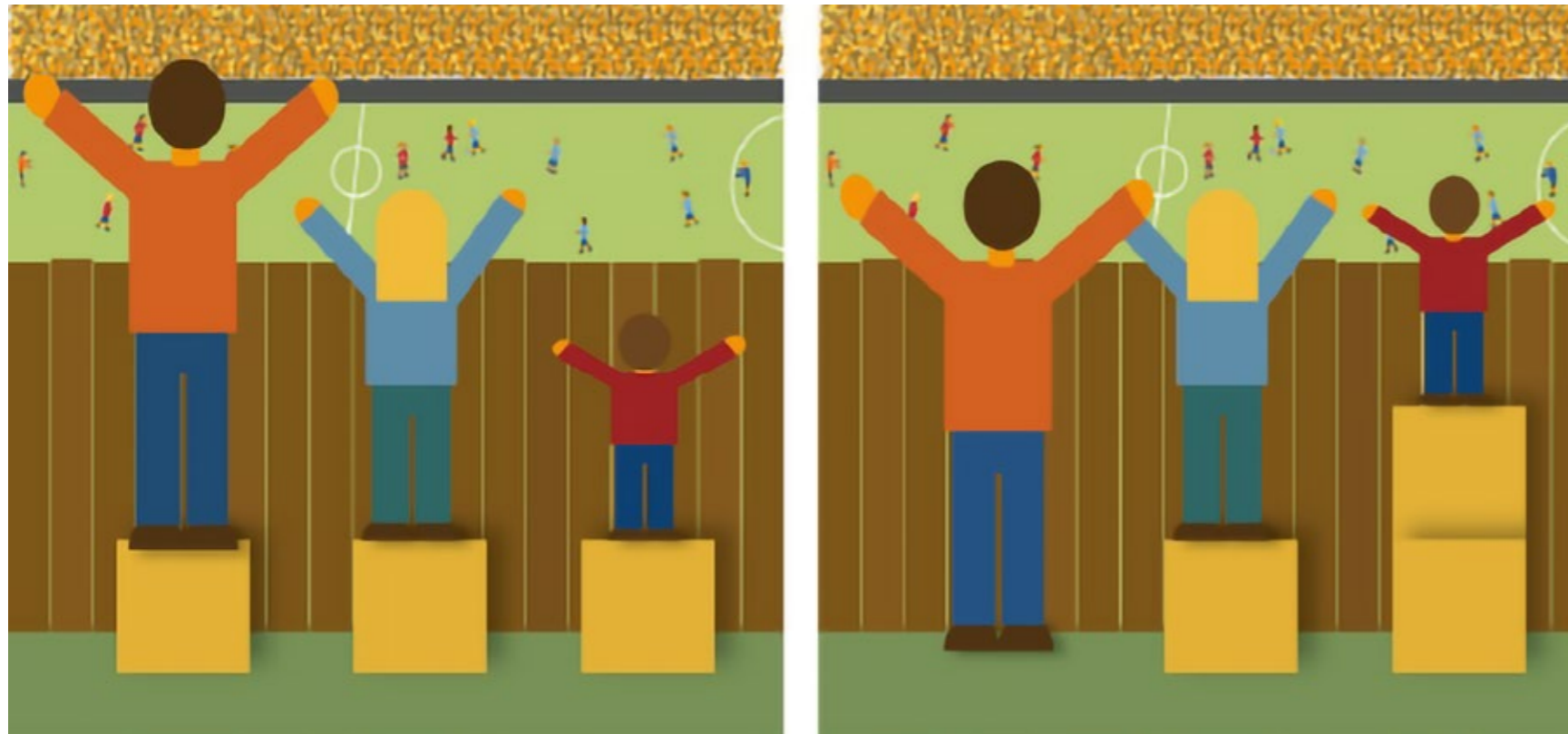
De regionala insatserna kommer att inriktas på följande:

- Samordnade regionala insatser som bidrar till ett mer systematiskt folkhälsoarbete på lokal och regional nivå.
- Erbjuder lokala insatser såsom processtöd för strategiskt folkhälsoarbete, dataunderlag och analysstöd.
- Erbjuder sektors- och organisationsövergripande utbildningar för en jämlik och jämställd offentlig förvaltning.

1. Arenorna är tagna från Östergötlands strategi för fysisk aktivitet. <http://sättöstergötlandirörelse.nu/>

2. Intersektionalitet är ett analytiskt perspektiv som vill uppmärksamma hur relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan bland annat kön, funktionsnedsättning, etnicitet, ålder, klass.

Indikatorer för det regionala folkhälsoarbetet

Arbetet ska utvärderas 2022 och 2026 på det sätt och utifrån de indikatorer som finns angivna i folkhälsostrategin. Utvärderingen ska beskriva utvecklingen av folkhälsan i Norrbotten men också redovisa i vilken utsträckning den blir mer jämlik och jämställd.

INDIKATORER, ÖVERGRIPANDE FOLKHÄLSOMÅL

Norrbottningarna ska uppnå en förbättrad och mer jämlik och jämställd hälsa.

- Invånarnas självuppskattade hälsa.
- Återstående medellivslängd vid födseln.
- Invånare 16-84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande/ledsen, nedstämd årskurs 1 gymnasiet.
- Ohälsotal (utbetalda nettodagarsjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning).

INDIKATORER, DELMÅL 1

Utbildningsnivåer och livslångt lärande ska öka och bli mer jämlik och jämställd.

- Elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram.
- Gymnasieelever med examen inom fyra år.
- Invånare 17-24 år som varken studerar eller arbetar.
- Invånare 25-44 år efter utbildningsnivå.

INDIKATORER, DELMÅL 2

Levnadsvanor som påverkar hälsan positivt ska öka i omfattning och blir mer jämlika och jämställda.

- Invånare som äter rekommenderad mängd frukt/grönsaker (18-64 år, 65+, barn och unga)
- Vuxna med riskabla alkoholvanor/Provat alkohol årskurs 1 gymnasiet
- Vuxna som är fysiskt aktiva enligt rekommendationerna minst 150 min/vecka (2.5 timma)/Fysiskt aktiva enligt rekommendationerna minst 60 min/dag årskurs 4, årskurs 7, årskurs 1 gymnasiet
- Daglig rökning vuxna/Provat röka cigaretter årskurs 1 gymnasiet

INDIKATORER, DELMÅL 3

Normer och värderingar som främjar en bättre mer jämlik och jämställd folkhälsa.

- Innevånare som litar på andra människor respektive institutioner/politiker (vuxna).
- Föräldrapenningdagar respektive tillfällig föräldrapenning (VAB).
- Pojkar som sökt till kvinnodominerade yrkesprogram på gymnasiet.
- Vuxna som blivit bemött/behandlad på ett kränkande sätt.
- Elever som blivit retad/utstött eller illa behandlad i årskurs 4, årskurs 7 och årskurs 1 gymnasiet.
- Elever som trivs/är trygga i skolan årskurs 4, årskurs 7 och årskurs 1 gymnasiet.
- Anställda utrikesfödda i kommunen (balanstal).
- Kommuner med styrgrupp för föräldraskapsstöd.

INDIKATORER, DELMÅL 4

Alla kommuner och regionala företrädare arbetar systematiskt med folkhälsa.

- Folkhälsofrågorna finns på strategisk nivå i organisationen.
- En kartläggning är påbörjad med en analys av kommunens/regionens förutsättningar.
- Det finns tydligt formulerade och politiskt antagna folkhälsomål beslutade i fullmäktige, styrelse eller motsvarande nivå.
- Folkhälsoarbetet finns med i planeringsprocessen för verksamhetsplan, budget etc.
- Kommunen upplever att det finns ett regionalt stöd inom folkhälsoarbetet.
- Antalet genomförda hälsosamtal ökar i aktuella åldersgrupper (Norrbottens hälsosamtal) samt hälsosamtal på ungdomsmottagning.

Hälsa definieras av WHO och Socialstyrelsen som ett tillstånd av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, och inte endast frånvaro av sjukdom eller skada. En god folkhälsa är inte bara god utan också jämnt fördelad bland befolkningen.

Mer information finns på
www.norrbotten.se/fhs

